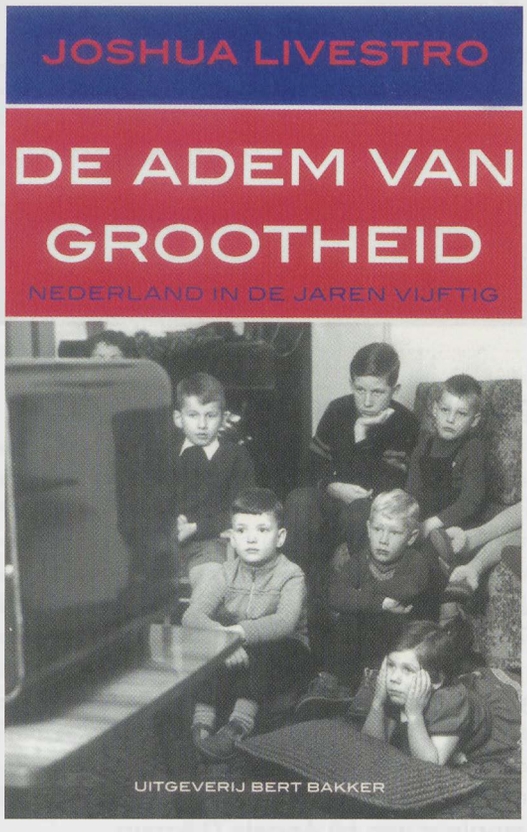
JOSHA LIVESTRO, *DE ADEM VAN GROOTHEID. NEDERLAND IN DE JAREN VIJFTIG.*
(BERT BAKKER: AMSTERDAM, 2006). 293 BLZ., PRIJS € 19,95.

Voor wie honderd jaar terug kan kijken moet de verandering die de Nederlandse samenleving in die periode heeft ondergaan spectaculair zijn. Nederland werd van een nog deels agrarische, traditionele en gesloten samenleving een moderne samenleving. Nu kleurt het begrip 'modern' zich net zo makkelijk naar de tijd als een kameleon naar zijn omgeving, maar het Nederland van nu is gesecula-riseerd, ontzuild, de industrialisatie voorbij en geïndividualiseerd, zo niet onthecht.
De jaren vijftig hebben al decennia een sleutelrol in het debat over dat veranderingsproces. Vrij snel na het afscheid van het decennium klinkt het harde oordeel: de jaren vijftig waren een hinderlijke onderbreking in de vooruitgang geweest. Het was een tijd waarin men de samenleving van voor de oorlog wilde herstellen; het waren bedompte en duistere jaren. Dit negatieve geluid blijft tot in de jaren tachtig klinken. In 1984 publiceert Siep Stuurman in Kleio 'Het zwarte gat van de jaren vijftig', waarin hij uiteenzet dat in de jaren vijftig de grote veranderingen van de volgende decennia in de steigers werden gezet. Er was dus wel degelijk vooruitgang, al verdween hij soms uit zicht door alle aandacht voor herstel en wederopbouw. Onder historici raakte Stuurmans interpretatie snel ingeburgerd, onder het grote publiek bleef de voorstelling uit de jaren zestig nog lang populair. Inmiddels lijkt ook hier een omslag te hebben plaatsgevonden; er is zelfs sprake van een zeker nostalgisch sentiment naar het harmonische en statische beeld van de jaren vijftig.

In januari 1950 waren de vooruitzichten niet best, al was de eerste fase van de wederopbouw succesvol verlopen. Indië was verloren en iedereen wist wat uit dat verlies zou worden geboren. Drees had in zijn oudejaarstoespraak gesproken van het bij velen levende gevoel dat 'de adem van grootheid' was geweken. En ondanks de economische groei was Nederland arm. Tot in de vroege jaren vijftig lag het dieet van de gemiddelde Nederlander onder het niveau van 1939. Bovendien lag op een paar honderd kilometers van de oostgrens een totalitair monster zijn kans af te wachten om toe te slaan en het land in slavernij te dwingen. Tien jaar later zijn er nog wel zorgen, zeker over de dreiging van het communisme, maar ze zijn toch van een andere orde.
De stemming is optimistisch geworden: moeilijkheden kunnen aangepakt worden, zoals dat in de voorafgaande jaren was gebleken en de nieuwe technologische mogelijkheden zouden dat in de toekomst alleen maar makkelijker maken. De Nederlandse bevolking was jong, grote gezinnen beheersten het straatbeeld. Een jeugdig elan had het land in zijn greep gekregen en de verwachtingen over de toekomst waren inmiddels hooggespannen.
Maar er waren ook zorgen over de dreigende verwildering van de massajeugd in de steden. De vrees voor de bandeloos opgroeiende jeugd zat er goed in. Daarom moest het vooroorlogse beschavingsoffensief met volle kracht worden voortgezet. Het onderwijs moest daarin een grote rol spelen. Minister Cals wilde met zo'n grote voortvarendheid alles tegelijkertijd aanpakken, dat het ARP-kamerlid Roosjen hem adviseerde om de mammoet maar in het sprookjesbos te laten en zich te concentreren op kleinere, afzonderlijke wetsvoorstellen. Waarmee de grote onderwijsvernieuwing van de jaren zestig aan haar naam is gekomen.
Met *De adem van grootheid* wil Livestro de jaren vijftig beschrijven vanuit het gezichtspunt van de generatie zelf. In die poging tot mentaliteitsgeschiedenis is hij maar gedeeltelijk geslaagd. Veel aandacht besteedt hij in zijn boek aan de buitenwereld: de Verenigde Staten, de Sovjet-Unie, de Koude Oorlog, het Midden-Oosten, Europa. Natuurlijk, dat was het decor waartegen we de Nederlandse jaren vijftig moeten zien, maar decorstukken mogen natuurlijk nooit het zicht op de handeling ontnemen. Nu lijkt zijn boek meer op een overigens niet slecht - overzichtswerk van 'de' jaren vijftig. Daarnaast bleef de beschrijving van het dagelijkse leven te veel aan het oppervlakte. Daar staat tegenover dat het boek een mooie verzameling anekdotes oplevert. Zoals die over Lieftinck die alle rijksuitgaven boven de

honderd gulden persoonlijk controleerde.
Livestro is een goed verteller - hij schrijft o.a. ook toespraken voor Bolkenstein - maar soms laat hij zich zo door de vaart van zijn eigen verhaal meeslepen, dat hij uitglijdt. Bij de beschrijving van de toestand van het Nederlandse leger voor de oorlog merkt hij onder andere op dat het veldgeschut uit de Eerste Wereldoorlog dateerde en de geweren zelfs nog van daarvoor en dat pantserafweergeschut geheel ontbrak. Nu was er heel veel op de bewapening van de Nederlandse krijgsmacht aan te merken, maar er was wel degelijk moderner veldgeschut, men beschikte over bijna vierhonderd stuks pantserafweergeschut (Pag) en ook de gewone Wehrmacht-soldaat had een karabijn uit de tijd van de Boerenoorlog (M98).
Maar los van deze kanttekeningen, Livestro is in staat de aandacht van de lezer met zijn boeiende boek tot het laatst toe vast te houden. En dat is ook wat waard. Nog één ding: het boek had mooiere foto's verdiend. Zoals die op het omslag; kinderen die bij een 'tante' uit de straat op zaterdagmiddag televisiekijken. Want zo ging dat in de jaren vijftig.

Hans Pols

DAVID DOWNING, *HET ONTSTAAN VAN HET MIDDEN-OOSTEN*; JOHN KING, *ISRAËL EN PALESTINA*; JOHN KING, *OLIE IN HET MIDDEN-OOSTEN*; JOHN KING, *IRAN EN DE ISLAMITISCHE REVOLUTIE*; JOHN KING, *IRAK TOEN EN NU* (ARS SCRIBENDI/CORONA: HARMELEN 2006) IEDER DEEL 56 BLZ., PRIJS PER DEEL € 15,-.

De nieuwe reeks van Corona, 'Het Midden-Oosten', bestaat uit vijf boekjes en beschrijft de belangrijkste gebeurtenissen en ontwikkelingen in deze uiterst brandbare regio. De boekjes, zoals altijd verpakt in monkey-proof kaft, zijn gericht op een jong publiek: lezers van 12 tot 15 jaar.
Gezien de voortdurende actualiteit van de problematiek rond Israël, Irak en Iran is een dergelijke gemakkelijk leesbare, fraai geïllustreerde recks meer dan welkom.
De tekst van de boeken is eenvoudig en niet al te uitgebreid.
Tal van beroemde uitspraken van politici staan in aparte kadertjes.
Een andere verhaallijn wordt gevormd door korte vermeldingen van incidentele gebeurtenissen die nog op ons netvlies gebrand staan, zoals de kaping van het cruiseschip de Achille Lauro in 1985, toen de gehandicapte joodse gijzelaar Klinghofer door de Palestijnse terroristen overboord werd gegooid.
Andere thema's in die aparte kadertjes zijn onder meer de oorsprong van de Intifadah, de veiligheidsmuur die Israël vanaf 2002 bouwt, en de Israëlische terugtrekking uit de Gazastrook in 2005.
Gezien de verwevenheid van de probleemvelden in het Midden-Oosten is enige overlap tussen de vijf boekjes onvermijdelijk. Zo komt de befaamde ontmoeting tussen president Roosevelt en koning Ibn Saoed in februari 1945 op het schip de USS Quincy in het Suezkanaal tweemaal voorbij; eenmaal in het deeltje over de rol van de olie, en eenmaal in dat over het 'ontstaan' van het Midden-Oosten.
Soms moet je de auteurs wel op een slordigheid betrappen. Zo is het echt een anachronisme om al in de zevende eeuw de Palestijnen op te voeren als groep met een eigen identiteit. Het zionisme wordt in het deeltje over Israël en Palestina wel erg terloops aangestipt, hoe belangrijk het ook was. En het was niet koning Hoessein, maar diens grootvader koning Abdoellah die in 1947 de naam van zijn land veranderde in het hasjemitische koninkrijk Jordanië. Tegenover dat soort zwakke punten staat het feit dat in vrijwel alle teksten met redelijk succes is getracht de objectiviteit in acht te nemen en consequent recht te doen aan de standpunten van elk der strijdende partijen. Een hele klus als het over het Midden-Oosten gaat.
Voor de docent is het gemakkelijk om korte opdrachten uit deze reeks te verstrekken. Voor de variatie slaan de leerlingen niet meteen aan het googelen, maar zie je hen weer eens lekker in een echt boek snuffelen. Die handeling wordt vergemakkelijkt door het uitgebreide register van personen en zaken. Datzelfde register kan de docent ook op het idee van weer verfijndere opdrachten brengen.

Jan van Oudheusden

